

Molnár János

Etelka

Dugonics András emlékére

A Vályogos utca tavasszal olyan, mint egy menyasszony a templomba bemenetelkor. Eta, amikor odaköltözött, a Gogol-utcai dohos, szuterén szoba-konyhás szociális bérlakásból, úgy érezte, a mennybe érkezett. Az egész irreális volt: lottón nyert. A család úgy döntött, kertes házat vesznek: ebben a városrészben volt a legolcsóbb az ingatlan. A ház öreg, repe-dezett falú, de tele a kert virágzó gyümölcsfákkal, három sor szőlővel, a ház előtt gyöngyvirág, japánliliom és margaréta virított, és egy papírhéjú termést hullató diófa árnyékolta a délre néző homlokzatot. Volt tyúkól, disznóól, kutyaól, minden, ami egy peremvárosi boldogsághoz kell. Délvidékről, a partizánok elől menekült asztmás férjével, annak lányával, közös fiukkal, úgy érezték, a Vályogos utcában öröm lesz élni. Ő e parányi mennyország királynőjeként, gondoskodik a növényekről, állatokról, s azok készséggel szolgálnak a kis családnak. Minden úgy lesz, ahogy elképzelte. Szerette elképzelt helyzetekbe beleélni magát. De erről senkinek nem beszélt. Régi, fiatalasszonyként elmondta a hűgának, aki egyszerűen és kisszerűen lemarháza.

Egy baj volt többek közt, a helybeliek szavajárása szerint: az úttest kátyús-poros. Ősszel-tavasszal inkább csak traktorral lehetett járni rajta, száraz időben viszont csukni kellett az utcára kíváncsian pislogó ablakokat a por miatt. Csatornázás nem volt, vonalas telefon is ritkásan, ő is úgy kapott, protekcióval, mert a belügyi dolgozók bölcsődéjében volt dajka. Szerette a gyermekeket, tudott is bánni velük. A sajátjaiban azonban kevés öröme telt. Pedig mindent elkövetett, hogy ne érezzenek hiányt semmiben. Főleg szeretetben ne. Ő és hűga árvaházban nőttek fel. Anyja, miután az orosz katonák megerőszakolták, öngyilkos lett. Apját egyszerűen lelőtték, amikor baltával a kezében felesége segítségére sietett. A „felszabadulás” előtt boldog volt, nagykorúvá válásakor, úgy érezte, börtönből szabadult. Azonnal munkába állt, és hűgát is kivette a lencéből. Amikor férjhez ment a nála tíz évvel idősebb özvegyemberhez, azért tette, mert emlékeztette az apjára. Jóember volt Sóvágó Béla, kamaszlánya is szeretetreméltó. Érettségi előtt nem sokkal derült ki Arankáról a veseelégtelenség, hogy csak idő kérdése, mikor fogják elveszíteni. A fiú hivatásos katona lett. A szakiskola után besorozták, a honvédségnél megszerették, és neki nem volt kifogása az ajánlat ellen, hogy altiszti iskolára küldjék. A rendszerváltáskor leszerelték, nem találta a helyét, inni kezdett. Egyszer összeesett a nyílt utcán, a járókelők azt hitték, felöntött a garatra. Aztán valaki mégis mentőt hívott. Kiderült, súlyos szívbeteg.

Az utca, akárcsak a nagyvilág folyamatosan változott. Miközben ő úgy érezte, neki nem szabad változnia. Alkalmazkodik a változásokhoz úgy, hogy közben ő megmaradjon annak, aki mindig is volt. Egy magyar nő, akit anyja az általa olvasott regényhősről nevezett el. Nem érezte magát többnek, de kevesebbnek sem kortársainál. Miután kikerült az árvaházból, segédápolóként dolgozott a belklinikán. Majd férjhez ment, és dajkának szegődött. Úgy érezte, ott találta meg a neki tetsző életformát. Noha számtalan reformmal és ellenreformmal kísérleteztek a gyermeknevelés szakértői, ő megmaradt a szív és a lélek módszertanánál nyugdíjazásáig.

Az első komoly változást lakóhelyén a hetvenes évek hozta. Elkezdődött a panel-program, a Vályogos, Dinnyés, Málnás és Dobos utca egyik végét lebontották, s néhány év alatt négyemeletes dobozlakások épültek. Sokan úgy érezték, ettől városiasabb lett a település.

Mások panaszkodtak, hogy a nehéz gépek még jobban tönkretették az úttestet. A gázt is bevezették. Aki nem félt attól, hogy felrobban, örökre elbúcsúzhatott a favágástól, facipelestől, kőszénfüsttől. Sokat vitatkoztak a férjével, míg úgy döntöttek, rábízák magukat a füstmentes jövőre. Persze, akik nem bíztak a minden jót-szépet ígérő modernizációban, kettős tüzelésű kazánokat szereztek, s rövidesen újra a régi, meghitt füstbe burkolóztak a szélcsendes téli éjszakák. Az esti séta a szabadban így egyáltalán nem volt sem kellemes, sem egészséges. Ez persze csak a belvárosból kiköltözötteket zavarta, hozzá voltak szokva az esti kóricáláshoz. A fiatalok, akik a játszótereken vagy az iskola előtti parkban gyülekeztek este, nem törődtek a füsttel. Épp gyönyörű tüdejük befüstölését gyakorolták, meg el voltak foglalva saját bimbóként kibomló ösztöneikkel, a gyermekkorban még értelmetlen, most revelációként érzékelt ízekkel, illatokkal, formákkal, jelekkel és jelzésekkel. A tősgyökeres felnőttek este többnyire tévéztek, kocsmáztak, vagy a napi munka után megfáradva korán ágyba bújtak.

Az igazi változást a kommunizmus bukása hozta, amit senki sem akart elhinni sokáig. Eta sem hitte, hogy az a közvetlen, jópofa fickó, a Kádár Janó, akivel egyszer ő is kezét fogott egy majálison, eladósította az országot. Sokkal inkább hitt Gyuris Jóskának, a nyugdíjas klub vezetőjének, aki azt állította, ezt az egész adóság-ügyet a mocskos, hazug emdéfeselek találták ki, hogy legyen mivel indokolni a hatalomátvételt. Jóska munkásör volt, és mintha a fogát fájdalomcsillapító nélkül húzták volna ki, olyan érzés volt leadni a fegyvereket, de végül is nem akart tengelyt akasztani saját pártjával, amiről a történetek után megvolt a maga, sokakkal közös, egy szitokszóba foglalható véleménye. Erősen hitt benne, hogy eljön még az ő idejük. Ezt különösen a március 15-i felvonulások hozták ki belőle, amiket nagyon rühellt.

Az utca képe is sokat változott. Az öregek eltűntek, fiatalok foglalták el helyüket a régi házakban. Gyakran földig rombolták őket, s újakat építettek. Az úttestet szegélyező gyümölcsfákat az új lakók többsége kivágta, s a városra bízták díszfák kiültetését. Új arcok, ismeretlen cipőkopogások futottak el reggelente a buszmegállóhoz. Egyáltalán a buszmegálló is a változás következménye. A korábbi két különböző utcákon közlekedő járatot részben egyirányúsították, körjáratát fejlesztették. A két járat végállomása egy helyre került, a Czékus utca végére, ahonnan tovább csak a csatornán túli erdőbe lehetett volna menni. A belváros irányába azonban kettévált a járat, a 75-ös a Mars térre, a 36-os a Honvéd térre vitte az utasokat. Emiatt a Dobos utcát ki kellett szélesíteni, az iskola elé megállót létesítettek, ami közelebb hozta a Vályogos utcában lakókat a buszozáshoz.

Eta akkor már néhány éve nyugdíjas volt, harmincéves lánya elvesztését valamelyest kiheverte. Az első „szabad választások” után kezdődött az utca felforgatása. Egy fickó az önkormányzattól, ahogy a városi tanácsot átkeresztelték, csak aláírásra váró szerződésekkel járta be a házakat: csatornázás lesz, nagyon olcsón, részletekben kell fizetni százezer forintot, tíz évre elosztva, senki nem érzi meg, még a kisnyugdíjasok és az egyre több munkanélküli segélyből élő sem. Ahogy elkészül a csatornarendszer az emésztőgödörket, ülepítőket betiltják határos időn belül. Jobb, ha saját érdekében, mindenki minél hamarabb rácsatlakozik. Egyáltalán az „érdek” szó, egyik napról a másikra kulcsszóvá változott, mint korábban az „osztályharc”. A csatornázást követően minden földes utca aszfaltburkolatot fog kapni – ígérték. Volt, aki ennek sem örült, attól tartottak, hogy akik eddig személygépkocsival vágta fel, de ritkán használták, mert a négysávos főútig eljutni kockázatos volt, ezután a Vályogos utcán fognak száguldozni-trombitálni, padlófékezni. Feltúrták az úttestet keresztbe-kasba, sárosabb, kátyúsabb lett, mint valaha. Egy idő után, amikor az utca lakói kezdték úgy érezni, újból átvágták őket, megjelentek a markológépek, buldózerek, dömperek, aszfaltozók, zengett-dübörgött minden. Sokan panaszkodtak, hogy az árokásá-

sok, és a tömörítő-gépek után, a házuk falán megjelent repedések még inkább kitágultak. Egy férfi házról-házra járt, buzdítva, hogy pereljének. Egy másik férfi meg azzal csengetett be mindenhova, hogy csak óvatosan a perrel, nehogy még a perköltség is az ő zsebükön könnyítsen: nézzék csak meg jól a házaikat, ássanak két ásónyomnyit a fal mellett, gyakorlatilag nincs is alapjuk, sóderre s néhány sor téglára húzták a vályogfalat. A statikusok be fogják bizonyítani, ez az oka a repedéseknek. Eta házfalán is szétfutottak a hasadékok, mint valami hatalmas pókháló. Ő nem ment sehova. Béla, amíg bírta erővel, begipszelte, aztán lemeszelték.

Persze a gépkocsival rendelkezőket felvetette az öröm, hogy ők milyen modern utcában laknak immár. Voltak, akik nem sajnálták azt a százezer forintot sem, amit azért kértek az útépitők zsebbe, hogy a kapu előtti két négyzetmétert is leaszfaltozzák. Aztán a posta fogott fejlesztésbe, ezúttal meg sem kérdezték az embereket, tetszik-e vagy sem. Egy reggel idegen munkások jelentek meg, Eta megtudta tőlük, Borsodból és Szabolcsból toborozták őket. Újra felásták az utca egyik oldalát. Hogy a szemközti házhoz bekössék a kábeleket, feltörték az aszfaltot is. Eta, ha vizet kértek tőle, vagy árnyéket kerestek szalonnából, felvágottból, kenyérből álló ebédjük elfogyasztására, beinvitálta őket az udvarába. Ha paradicsomot, paprikát kívántak, fillérekkért odaadta a kert termését. Ha esetleg konzervert akartak felmelegíteni, rántottát akart valamelyik fogyasztani, friss saját házitóját is adott olcsón, ingyen serpenyőt, gázlángot is az elkészítéshez. A szemgyönyörködtetően sima úttest ezután minden portánál harántcsíkos zökkenőt kapott. Ügynökök járták a házakat, ajánlgatták a sokféle telefonkészüléket, mindenki kaphatott vonalat, internetet. Utóbbit a fia, Öcsi követelte ki. Ő akkor a vasútnál dolgozott, és megtanították, hogyan kell kezelni a számítógépet. Új hangrögzítő készüléket vett nagyon olcsón Eta, nem kellett egyben kifizetni, részletekben beszédtek az árát a telefondíjjal együtt. Rossz időben is meg lehetett tárgyalni a szomszédasszonyokkal az utca meg a világ dolgait, ott a telefon, az alapdíjba belefért. Persze jó időben inkább a hagyományos kapuelőtti trécselést választották.

Eta világleletében barátkozó természet volt, hamar megismerkedett az utca új lakóival. A rendszerváltozás utáni kusza időkben már teljesen tősgyökeresnek számított. Ha nem sikerült személyes kapcsolatot teremteni valakivel, a szomszédasszonyokon keresztül tudott meg annyit, amennyi kielégítette új információk iránti igényét. Így sikerült Bélát olcsón eltemetni.

Híre ment, hogy az utca másik végébe egy lelkész telepedett Romániából. Furcsa ember volt, nem nézett ki papnak, dolgozott a házán, mint egy kőműves, valahova a belvárosba járt munkába, a hetes busszal, biztos nem gyárba. Amikor Béla meghalt, Eta drágállotta a világi szertartást. Fogta magát, becsengetett a lelkészhez. Bemutatkozott, elmondta, hogy a férje meghalt, de a városrész többségével ellentétben nem római katolikus, hanem református. Bácskossuthfalváról került a városba a háború végén. Eta az árvaházból kikerülve segédápoló lett a klinikán, oda volt Béla beutalva, úgy ismerkedtek meg. A városrészben nincs református templom, Béla nem töltötte a vasárnap délelőttjét utazgatással. Ő meg római katolikus, nem ismeri a református szokást. Hallotta, hogy az úr református lelkész, esetleg nem temetné el? A férfi meglepődött, azt mondta, csak volt lelkész, jelenleg nincs gyülekezete. A református lelkészeket nem életfogytiglan szentelik, mint a katolikusokat. De ismeri a helybeli lelkészeket, megkérdezi, lehetséges-e a temetés. Másnap Eta újból felkereste, az illető közölte, nem támasztottak akadályt, szabadnapot fog kivenni, és részletesen kikérdezte Béla felől. A temetés napján felöltözött papnak, szépen eltemette, az utcabeliek is meg voltak elégedve. És bár Eta megkérdezte mivel tartozik, azt mondta, köszönömmel.

Az utca belső logikáját vélte felismerni ebben is. A lelkész egy szintén furcsa családtól vette meg a házat. Nyári Pali, a molnár lakott ott. A seregben pilótának képezték ki, egy baleset folytán fél lábát elvesztette, úgy került leszerelés után, honvédségi protekcióval a malomba. Sokszor küldték utókezelésre, egy ilyen terápián ismerkedett meg a gyönyörű szép Máriával, aki az ápolója volt: szegény lány a Nyírségből. Pali feleségül vette, összeköttetései révén szerzett neki állást a körzeti orvosi rendelőben. Szült egy hozzá hasonló gyönyörűséges és okos kislányt, több gyereket azonban nem akart. Pali igen, főleg fiút, amíg nem késő. Volt vagy húsz év korkülönbség köztük. Vitától, veszekedéstől lett hangos

a Vályogos utcai ház, már amikor nem az asszonyka illusztris vendégeitől. Pali disznóhízalással foglalkozott, a takarmányt ingyen szerezte a malomból. Mária nagy zengzetes kerti partikat rendezett, ahol a helyi körzeti orvostól, a városi rendőrkapitányig nagy emberek is megfordultak. Brigitta lányuk joghallgató lett, ő is visszhangos bulikban bontakoztatta ki férfiigéző tehetségét. Főleg külföldi diáktársak voltak a meghívottak. Akkoriban divat volt, hogy a „magukra valamit adó” magyar lányok külföldi férfiak társaságát keresték. Ilonka, a nyugdíjas textilgyári káderes, akit '56-ban fia és férje felzártak a padlásra, és baltával őrizték, vitte a bulik híreit a szomszédasszonyoknak. Így nem csodálkozott a Vályogos utca nagyérdemű közönsége, hogy Brigitta gazdag arab kereskedőhöz ment feleségül. Pali közben sokrétű csalódásait alkoholizmusba fojtotta, és rövidesen elpatkolt. A házba Máriához, egyik udvarlója költözött. Kiszivárgott, hogy Brigittát az arabiai palotában még három idősebb feleség is várta. A szépasszony állítólag ebbe betegedett bele, rövidesen kiköltözött férje mellé a koronaakáccokkal díszített temetőbe. Akkor jelent meg újra a közben kissé meghízott lánya, hogy értékesítse a házat. Sokan szerették volna megvenni, de sokat kért érte, és valutában. Így jutott az ingatlanárak terén tudatlan lelkész kezére a ház, aki csak jóval később tudta meg, mennyien pályáztak az ingatlanra, akik kifárasztásra játszottak: ha senki nem fizeti meg a kért árat, előbb-utóbb kénytelen lesz engedni. De megjelent a lelkész, aki állítólag nyugati segélyből tett szert valutára, megvette előlük az ingatlant. Etának panasolta el, hogy nem érti az irányába tanúsított ellenszenvet, ő nem ártott senkinek semmit, sőt. Az asszony volt kénytelen pironkodva felvilágosítani a kínos okról.

Ketten maradtak Öcsivel. Sajnos, Öcsi nem akart nőszülni. Ő egészségileg sem alkalmas arra, védekezett dühösen anyja kapacitálására, hogy nagyon szeretne már unokát. „Te szültél ilyenek, a fenébe is.” Összeszúrta a levet egy férjes asszonnyal. Sajnos elkapta a gépszíj, megint inni kezdett, a munkatársaival elhúzódtak egy vagonba, kártyáztak, piáltak. Valami tragédia történt, sosem mondta el Öcsi az igazat. Per lett, szerencsére a főnöke mellette tanúskodott, felfüggesztett büntetést kapott. A kártérítést azonban évekig vonták az ő nyugdíjából, mert a fiát kirúgták a vasúttól. Nem kis művészet volt úgy beosztani a nyugdíjmaradékot, hogy ne szűkölködjének. Aztán kiderült, rák van az Öcsi tüdején, az egyiket teljesen ki kellett venni. Hónapokig feküdt Deszken. Nagy nehezen leszokott a cigiről, leszázalékolták. Persze az a rokkantsági semmire sem volt elég. A babája kocsmárosnő volt, ha dolga volt Babinak, segített neki, poharakat mosott, kiszolgált, elütötte az időt. Az a nő vette rá, hogy menjen a Herbalájfhoz. Ügynök lett, folyton utazott, de pénze kevés volt. Aztán jött az első infarktus, épp amikor megismerkedett egy háromgyerekes özvegyasszonnyal, Vácról. Dúlt a szerelem, az asszonyka nem ijedt meg semmitől, kimeszelte egyedül az Öcsi lakrészét. Boldogok voltak, épp az esküvőt tervezték, amikor Öcsi összeesett, elvitte a mentő. Hiába érkezett az első vonattal a szerelmes asszonyka, hiába masszírozta Öcsi kihűlt végtagjait, míg el nem zsibbadt a keze. Három nap alatt kilehelte a lelkét. Eta egyedül maradt. Csak a húga látogatta, bár ne tette volna. Sosem voltak jóban, a tíz év korkülönbség nagyon rányomta a bélyegét a kapcsolatukra. Pedig sokat köszönhetett volna neki. De rossz természete nem engedte. Amikor nyerte a házat, akkor is csak annyit tudott mondani: bolondnak áll a szerencse. Folyton szidta a nővérét, hogy lusta, fut a háztartás, gazos a kert, kötekedett, gúnyolódott. Kézimunka helyett inkább a kapát markolná. Nyugdíjasként ő is a közelbe költözött, kétutcányira a nővérétől. Állandóan űzött, hajtott férjével mintakertet varázsoltak a kicsi házuk köré. Eta sokszor megfogadta, hogy nem nyit ajtót, ha legközelebb becsenget, de sosem tette meg. Elvégre mégiscsak Panni az egyetlen rokona.

Közben a Vályogos utca lakosai kicserélődtek. Generációváltás történt, ahogy a lelkész mondta, amikor összefutottak a Coopban, s ő úgy köszöntötte, mint régi jó ismerőst. Megemlítve azt is, hogy mennyi új arc költözött az utóbbi időben az utcába. Például az ő közvetlen szomszédságába is, a már régebben megözvegyült méhészt, Molnár Imre házába, aki hiába tömte magába a pempőt, és egyéb „egészségmegőrző” készítményeket, elvitte a rák. Ez a család is furcsa volt. Nem voltak beszélések. Panelből jöttek, úgy is éltek. Sosem lehetett látni őket az udvaron, bármikor leskelődött ki a kamra ablakán. Volt egy szép szőke lányuk, aki az érettségi után eltűnt, sosem látta többet. A fiuk, olyan

tizenhat éves kora óta rasztafrizurát hordott. Nem ment sehova, miután leérettségizett. Eta sokszor elgondolkozott azon, hogy milyen nagy munka lehet befonni azokat a copfokat. Öcsi beszélt vele néhányszor, azt mondta gitározik, egy zenekarban játszik. Nem barátkozott az utcabeli hasonló korú fiatalokkal. Azt is hallotta Öcsi a kocsmában, hogy interneten pókerezik éjszaka. Állítólag, ha valaki ügyes és szerencsés, abból meg lehet élni. Cammogó járásával, cigarettával az ajkai között rendszerint késő délután ment el az ablak előtt a buszhoz. Hazafele jönni ritkán látta, reggel vagy kora délelőtt. Éjszakai életet él – mondta kissé irigyen Öcsi. Neki a fél tüdeje meg a szíve miatt sokat kellett pihennie.

Eta rendszerint az ablak előtt ült, és kézimunkázott. Volt egy kézimunkakör a művházban; amíg biztonságosan tudott járni, minden szerda délutánját ott töltötte. Aztán kezdődtek a szédülések, többször elesett, összetörte magát, a húga szidta, elég idős ahhoz, hogy megjöjjön az esze, ne csináljon olyat, ami nem neki való. Még Öcsi halála előtt elesett otthon a konyha kövén. Eltört a keze. A fia épp Párizsban volt. Szerencséje, hogy a kislány, akit a szociális gondozóból küldtek, épp akkor kereste fel, a zárt ajtóktól megijedt, rosszra gondolt, mert füstölt a kémény, a szomszédokkal feltörték az ajtót, s kihívta a mentőt. Attól kezdve nem ment a kézimunka, így unalmasabb volt az ablak előtt ülni. Kivéve, amikor helyzet volt, a szembelévő szomszédban.

Régen Sanyi, a börtönőr lakott ott. Jó fizetése volt, Rozi, a felesége, egy irtózatosan ronda szájú nő, sosem dolgozott. Mindig kint ült, gyomlált, vacakolt, szöszmötölt a ház előtt. Az ismerősökkel órák hosszat tudta osztani a semmit. De az ismeretleneket is megszólította valahogy így: – Keresel valakit, baszd ki? Ha megszokta az ember a pokróc modorát, akár mulatságos is lehetett. Volt egy ápolónő lánya Pesten, meg egy fia. A lány sokat dolgozott, évente egyszer, ha meglátogatta a szüleit. A fiú gyakrabban megjelent, de rossz viszonyban voltak. Veszekedett az anyjával, még a kapuban a búcsúzásakor sem hagyta abba, míg az anyja rá nem csapta az utcaajtót. Hogy mi volt az ellentét oka, azt sosem árulta el Rozi Etának. Valahol tanyán élt a fiú, gazdálkodott, jómódú lett a rendszerváltás után a sok visszkapott föld miatt. Sanyi, ha nem volt szolgálatban, ivott. Hamar nyugdíjazták, ahogy már a börtönöröket szokás, hamar feldobta a talpát, egyedül hagyta Rozit. Hívta a lánya, költözzön hozzá. Két hét sem telt el, hazajött, nem való neki Pest. Magányában furcsa szokásokat vett fel. Noha nem volt rászorulva a disznótartásra, nem akarta feladni a hízlalást. Egy rozsdás férfikerékpárral járta a várost és kukázott. Dicsekedett Etának, hogy majdnem ingyen neveli fel a két hízót. Egyiket levágja a lányának, a másik marad neki. És nem is hinné, mennyi érdekes „biszbaszt” találni, amiről sosem tudhatja az ember, mikor hasznosul. Amikor meghalt, a fia egy teherautónyi kacatot vitetett el a szemétkerépköbe. Mesterek jöttek, teljesen felújították a házat, új kerítést, kaput csináltattak. Mindenki azt hitte, el akarják adni. Eta nem merte a már őszülő fiút megkérdezni. Folyton veszekedett a mesterekkel, többször faképnél hagyták, új emberek jelentek meg a munkálaton. Az új vaskaput addig ócsárolta – Eta a félig nyitott ablak mögött hallgatózott –, amíg a mester fogta magát, bepakolta a szerszámait az ócska Zsiguliba, és fizetség nélkül elment. A kapu viszont azóta is kiszolgálja a ház gazdáját. Öcsi meg is jegyezte: divat ma leblamálni a munkát, s megtagadni a fizetést. Egy szép napon, ahogy mondani szokták, fiatal csaj költözött a felújított házba a barátjával. A középtermetű, kicsit dundi, csinos arcú szőke Rozi unokajaként mutatkozott be, korábban sosem látták az utcában. Beszédes volt, akárcsak a nagymama. Állatorvos, magánrendelőt fog nyitni, a barátja fodrász, ő is műhelyt nyit. Zsanett és Ottó hamar beszélőviszonyba kerültek az utca lakóival. Libát és gyöngytyúkot tartottak, Ottó hordta nekik a tápot. Eta beletörődéssel fogadta a gágogást, rikoltozást. Hétféteken buliztak, a techno majd szétverte Eta ablakait. De hát miért szólt volna? Robi, a rasztás is bömböltette a rockot. Meg olyan aranyosak, rendesek voltak. Amikor elutaztak a Balaton Soundra, Etát

kérték meg, hogy vigyázzon a házra, etesse a jószágokat, kulcsot kapott. Cserébe Ottó gyakran bevásárolt Etának, mert Öcsinek semmit sem volt szabad cipelnie. Az állatorvosi rendelő a jelek szerint szépen prosperált. Építkezésbe fogtak, az udvar irányába hozzáépítettek a házhoz, kandallót rakattak, rengeteg hasábfát hozattak, Ottó talicskázta be az udvarba a szállítmányt. Fodrászműhely azonban látszólag nem nyílt. Öcsi úgy tudta, interneten hirdeti magát Ottó; lehetett is látni, délelőtt, amikor Zsanett rendszerint a központi állatorvosi rendelőben volt, lenge öltözetű hölgyeket be és kilibbeni az utcaajtón. Eta egyszer, ahogy azt már fiatal párok esetében illendőnek tartotta, finoman érdeklődött egy esetleges utód felől, ám Zsanett kifakadt: ő nem hülye, hogy „lekölyközzön”. Tudja Eta, milyen rosszcsont volt ő? Csak a csavargás, meg a buli. Még a középiskolából is kicsapták. Annyit bosszantotta a szüleit, csuda, hogy bele nem bolondultak. Nem akar az ő sorsukra jutni. Egy napfényes nyári délelőtt, amikor szokása szerint Eta az ablaknál üldögélt, arra lett figyelmes, hogy Zsanett hazaérkezik. Kiugrik a kocsiból, beviharzik az udvarra. Rövidesen egy igen csinos leány lépett ki a kapun, és igen sietősen távozott. Eta – mesélte Öcsinek – meg mert volna esküdni rá, hogy a merész miniruha alatt semmit sem viselt. Ottó netán nemcsak fodrási szolgáltatásokat kínált a hölgyeknek? Mindenesetre középkorú vagy idősebb hölgy csak háziállatával járt oda, Zsanett rendelési idejében.

Kora délután éktelen ricsajra ébredt Eta szokásos délutáni szunyókálásából. A rendelő ablaka nyitva, és különböző tárgyak repülnek ki az ablakon, férficipők, ruhafélék vállfásztól, székek, dobozok, dohányzóasztal, televízió, számítógép. Zsanett artikulátlan üvöltése hallatszott, Eta kicsit megnyitotta az ablakot, hogy értsen is valamit. Annyit tudott kivenni az ordítózásból, hogy Zsanettnak elege lett a léhűtőből, nem elég, hogy őt eltartja, még az anyját is vele akarja eltartatni, lopja a pénzt, vigye, ami az övé, látni sem akarja többet. Adott pillanatban megjelent egy rendőrjárőr, bementek, majd félóra múlva távoztak. Össze is verekedett a pár? Ottó jött ki a házból, gyalog távozott, majd egy gépkocsival tért vissza. A másik fiatalemberrel behajigálták a csomagtartóba és a hátsó ülésre az utcára dobott holmikat, és elhúztak. Napokig, mintha fű alatt járna, nem látta Zsanettet. A rendeléseit azonban reggel-este megtartotta. Két hét sem telt el, újra együtt volt a pár, mintha mi sem történt volna. Ottó háziállat-eledeles boltot nyitott a városrész központjában. Eta úgy hallotta, Zsanett azt a feltételt szabta, hogy Ottó „rendes munkát” vállaljon.

Eta egy nap arra lett figyelmes, hogy Zsanett becsenget a szomszédjához, Simon Péterhez. Ahhoz képest, hogy milyen fura család volt, elég hosszasan ült náluk. Özvegy Simon Jánosnének két fia és egy lánya volt. A nagyobbik fiú lakatos volt a vasöntődében, neki volt először kocsija az utcában, egy sárga Lada. (Nyári Pali is csak azután vett fehér Ladát a szép feleségének.) A kisebbik fiú autószerelő lett, valamilyen útjavító cégnél dolgozott, egy pirosra festett, céges műhelykocsival járt haza. A lány bolti eladó volt valahol a belvárosban. A rendszerváltáskor a nagyobb fiú utcára került, a sárga Ladát eladta. Galambokat, nyulat, japántyúkokat tartott. Hogy miből élt, azt sokan találgatták, de senki sem tudott pontosat. Maguknak való emberek voltak, nem dumáltak az utcabeliekkel. Öcsi egyszer azzal jött haza, hogy a strand mellett nemrég nyílt egy lovas-farm, gyerekek lovaglás-tanítását hirdetik. Ott látta parkolni Simon Péter Polszki Fiatját, amit a Lada után vett. A kisebbik fiú asszonyt hozott a házhoz, de nem telt el egy év, a nő eltűnt, szöszi kislánya azonban ott maradt. Aztán a fiú is eltűnt, Öcsi úgy hallotta összeállt egy másik asszonnyal, hozzáköltözött a Rókusra, a panel negyedbe. A szöszi kislány nagylánnyá cseperedett, időnként kiült az udvarra meztelen felsőtesttel napozni, amit nem volt nehéz észrevenni a drótkerítések miatt. Kívánatos melleit persze nem Etának mutogatta, hanem a szembe szomszéd fiának.

Kerekes Pista kőműves volt, a rendesebb fajtából, munka közben sosem ivott. Felesége a Coopban volt eladó. Fiuk leérettségizett, majd valami főiskolára járt, Hódmezővásárhelyre.

Jóképű, magas barna srác volt, de nem sokat adott az utcabeli lányokra. A szöszi az általános elvégzése után összeállt egy kopasz, kigyúrt, harmincas Range Roveres fickóval. Gyereket szült neki, szintén szöszi kislányt. Még Őcsi halála előtt eltűntek, úgy hírlett Németországba. Kislányukat az otthonmaradtak nevelték. Egy nyáron német rendszámú kocsival jött haza a lány, a kocsit egy jókiállású fiatalember vezette. Vagy két hetet töltöttek a szülőházban, aztán eltűntek gyerekestől.

Amikor Zsanett becsengetett hozzájuk, már csak a nagybeteg öregasszony, Péter és a Praktiker pénztárosává avanszált húga élt a víz és csatornázás nélküli házban. Ők voltak az egyetlenek az utcában, akik pottyantós vécét használtak továbbra is, és nem volt fürdőszobájuk. Hogy Zsanett miért vette a bátorságot, hogy becsengessen az addig köszönésre sem méltatott szomszédhoz, nemsokára Eta is megtudta. Félre ne értse, nem gyanakszik ő, de tisztán akar látni – közölte Zsanett kéretlenül letelepedve az elhanyagolt konyhában. Egy kockás füzetet és golyóstollat tartott a kezében. Arra kérte Etát, legyen szíves, írja be a kockás füzetbe, amit ő diktál. 99%-ban biztos, hogy a hunyó Simon Péter. Neki nem tetszett, hogy ők olyan kerítést húztak a két telek közé, amin nem lehet átlátni. De azért minden számításba jöhető gyanúsítottat próbára akar tenni. Eta alig jutott szóhoz; ő nem ért semmit, mi a fene ő, gyanúsított? Ha lenne szíves elmagyarázni, különben mióta eltört a keze, nem tud írni. Ballal sem? Ha egész életemben jobbal írtam, miért tanultam volna meg, nyolcvan évesen a ballal? Zsanett hadarva előadta, hogy valaki feljelentette engedély nélküli építkezésért. Le akarja bontatni az önkormányzat a fél házat, márpedig azt csak az ő testén keresztül. Megszerezte egy ismerőse a feljelentés fénymásolatát, azért vesz most írásmintákat, hogy összehasonlítsa. Jaj lesz annak, aki őt feljelentette. Különben is elege van ebből a kurva országból, ahol nem hagyják az embert élni, minden szarért megbüntetnek, itt csak az aljas gazemberek érvényesülnek, mindent elad, elmegy Németországba, akkor lássa Magyarországot, amikor a háta közepét. Egyelőre sajnos nem tud németül, de ahogy más, ő is megtanul. Amilyen sebbel-lobbal érkezett, el is hagyta a házat Zsanett.

Sárkány Évától tudta meg az igazat Eta. Azon a télen, amikor tüdőgyulladással feküdt, és az utcából többen is meglátogatták. Éva, ikerbátyjával együtt, gyerekként sokszor időzött náluk. Két számmal lejjebb laktak, abban az emeletes házban, amelyet az anyja és a nagynénje építettek gyerekeiket egyedül nevelő anyaként. Idősebb Éva és Anci a textilgyárban dolgoztak váltásban. Anci sosem ment férjhez, azt suttozták, a plébánosba volt szerelmes, aki különböző jogcímeken gyakran előfordult náluk. Valamin összekülönbözhetnek, mert a plébános látványosan elmaradt, és Éva két gyerekét meg sem keresztelték. Éva Pestre ment férjhez, de a pasasa, miután teherbe ejtette, elkergette, mert nem akart csak háziasszonyként neki szolgálni. Hazajött a Vályogos utcába, a szüleiktől örökölt telek felét eladták, és OTP kölcsönrel kiegészítve a szükséges anyagiakat felépítették a házat, ami csak azért lett emeletes, és évekig befejezetlen, mert akkoriban csak ilyenre adtak építési engedélyt. A panelek két házzal arrébb kezdődtek, s úgymond zavarta volna az összképet a földszintes épület. A két magányos nő nagyon hálás volt szüleinek az örökség miatt, szinte minden vasárnap lehetett látni őket, amint templom helyett a temető felé bandukolnak virágcsokorral a kezükben. Mivel az asszonyok rengeteget túlóráztak, hogy a kölcsönt fizetni tudják, a kis Éva és Karcsi gyakran voltak Eta vendégei. Ők az én fogadott unokáim, mondogatta a szomszédoknak. Akkor már biztosan tudta, hogy saját gyermeke nem ajándékozhatja meg a nagymamaság örömeivel és gondjával. Panninak bezeg két gyerekétől nyolc unokája született. A fiától hat, a lányától kettő. Sajnos mindketten elváltak. Amikor a fia felesége bejelentette váratlanul, hogy ő eddig csak szült és nem „élt”, és harmincnégy évesen otthagya a családját, ideiglenesen a hat cserbenhagyott gyerek sokszor töltött nála egész napokat. Aztán amikor az apjuk talált új asszonyt, a gyerekek is elmaradtak.

Éva egy tál túrós buktával csengetett be beteglátogatásra. Többek közt elmondta, hogy Zsanett megtalálta a feljelentőt. A lánya aranyhörcsögét vitte kezelésre, amikor kitálalt. Ugyanis annak idején nála is járt „írásmintát” venni. Úgy sejtette, az emeletről láthatták, az utcáról kevéssé észlelhető belső építkezést. A házbővítést egy ismerős építész bevonásával tervezte. Az építész azonban olyan sokat kért a tervért, hogy ő bizony kidobta. Attól kezdve az illető figyelte a ház körüli mozgásokat, s amikor meggyőződött a munkáról, utána nézett az építési irodán, kértek-e rá engedélyt. Persze, hogy nem. Így nyugodt lélekkel tette meg a feljelentést. Zsanett lecsendesedett egy idő után, nem költözött el Németországba. Szerencséje is volt, visszavonták azt a törvényt, amely az engedély nélküli építmények lebontását előírta. Ottótól viszont végleg elvált, meglesz ő férfi nélkül is, mondta Etának. Amit meg egy férfitől igényel, azt megkaphatja, együttélés nélkül is. Attól kezdve időnként reggel idegen kocsik parkoltak a háza előtt, de korán el is tűntek. Ezt akkor mondta Zsanett, amikor meg akarta kérni, etesse a kutyáját, amíg ő olaszba repül. Eta azonban sajnálattal bár, de nem vállalhatta. Járnai is alig bírta már, húga naponta gyözködte, vonuljon öregotthonba. Jó nyugdíja van, az ilyeneket szívesen fogadják. Ő azonban nagyon nem kívánta az öregotthonba.

Ott volt az Ördögné esete. Valaha szépasszony volt Ida, korán özvegyen maradt. Szeretett katonákkal, rendőrökkel szórakozni. Ő volt az egyetlen a városrészből, aki kiment az állomásra virággal búcsúztatni az orosz katonákat, amikor remélhetőleg véglegesen távoztak Magyarországról. Unokája betette egy öregotthonba, és gyorsan eladta az ingatlant. Fialat, sokgyerekes pár vette meg a telket, a rozoga házat egy hét alatt lebontották, eltakarították, s neki is fogtak építkezni. Az asszonyka négy gyermekével hetente látogatta az építkezést. Az lett a legszebb ház az utcában, kakukkszóra nyíló garázsajtóval. Öcsi úgy tudta, a pasas számítógépes szakember, programozó, vagy valami ilyesmi, otthon dolgozik. A felesége meg nyelvtanár, ő is otthon dolgozik, fordít. Annyit keresnek, hogy el sem tudják költeni. Nem nagyon lehetett őket látni, csak amikor óvodáskorba cseperedtek a lurkók, vitte őket az asszonyka, valamelyik belvárosi óvodába, a tágasabb csodakocsijukkal, mert kettő is volt nekik. Ördögné egy alkalommal becsengetett Etához. Megszökött az otthonból, vissza akart térni a házába. Nem tudta, hogy nincs már hova. Sírva panaszkolta Etának, hogy az unokája becsapta, konyakot vitt neki, s mikor már jó kedve lett, aláíratott vele olvasatlanul mindenféle papírt. Hetente látogatta, nincs azzal semmi gond, de neki elege lett az otthonból. Elviselhetetlen honvágya támadt. A sok gyagya vénemberből és vénasszonyból kiábrándult. Mindegyik csak a maga életét mondja fel, más sorsa senkit sem érdekel. Sorolta a sérelmeit, hogy melyik ápoló, s az igazgató, hogy mikor, miben ártott neki, nem beszélve az ördögi szobatársakról. Eta nem is nagyon tudott odafigyelni, soha nem volt jóban Ördög Idával, csak arra figyelt, hogy tudná félbeszakítani a sirámokat, s kitenni a szűrét. Ida rá akarta venni, csengessenek be ketten az új tulajdonoshoz, hogy adjanak neki ott helyet, elvégre az az ő háza. Nem igényes ő, csak legyen egy kis vacka. Eta természetesen nem akart tanúskodni, s ahogy Ida távozott, körbetelefonálta az ismerősöket, nem tudja-e valaki Ördögné unokájának elérhetőségét. Szerencsére, Sárkány Éva a közvetlen szomszédjuk ismerte a fiú munkahelyét, és odaszólt. Eta a drótkerítésen át figyelte az eseményeket. Ördögné, mint egy megvénült tündér, dús, ezüstös hajkoronáját rázva kitartóan csengetett, dörömbölt a mindenféle megfigyelő-szerkezettel körbevett kapun. Végül előjött az új ház új asszonya. Sajnálta, hogy nem hallatszott hozzá a beszélgetésük, mindenesetre az ajtó becsukódott, Ida pedig gyenge ökleivel verte tovább, míg el nem fáradt. Akkorleült a küszöbre, térdére hajtotta a fejét, zokogását az arcát betemető ezüst hajsátor remegése jelezte. Amint megpihent, kezdte újra a dörömbölést és a hangos átkozódást, hogy ne legyenek boldogok a tőle elrabolt ingatlanban. Eltelhetett egy óra is, amíg megérkezett az unoka és egy mentő. Rövid

hiábavaló egyezkedést követően, némi dulakodás árán hordágyba szíjazták az idős, sírásba belefáradt nőt, berakták a mentőbe, az unoka saját kocsiján követte őket. Félév múlva olvasta a hírt a helyi lap gyászközleményei között, hogy özv. Ördög Ida a felejtethetlen anya, nagymama, dédnagymama eltávozott az élők sorából, gyászolja szerető lánya, veje, unokája, dédunokái.

Nem, ő nem akar Ida sorsára jutni. Persze, a Panni lánya szeretné rátenni a kezét az örökségre, de várja meg, amíg ő meghal. Ezeknek a mai fiataloknak minden azonnal kellene. Panni kulcsot csináltatott a férjével, mert szerinte Eta már nem képes gondoskodni magáról. Pedig ez nem igaz. A szociális gondozó két-háromfogásos ebédet vitet neki minden hétköznap. Hetente küldenek egy aranyos asszonyt, aki tetőtől talpig megmosdatja. Hétvégén kotyvaszt ő valamit. Néha Panni is beállít egy tál étellel. Szerencsére tudja tartani a vizeletet és széket, pelenkázásra nem szorul. Az öregotthon valójában elfekvő, senki nem húzza ott tovább egy évnél. Azt suttogják, maximum ennyi idő kell, hogy lassú méreggel temetőbe küldjék az ott lakókat. Van, akinek a szervezete jobban, van, akinek kevésbé tud ellenállni. Sok az igénylő, kell a hely.

A ház a gazdája képére formálódott, egyre romosabb lett. Az utca felőli repedéseken itt-ott áttetszett a diófa lombja. Eta átköltözött az Öcsi szobájába. Már egyre kevésbé érdekelte, mi történik az utcán. Ha nagyon kíváncsi volt, mankójára támaszkodva kisántikált, leült a kerítés párkányára, s bámészkodott. Sajnos gyalog már alig jártak az emberek, inkább kocsival, motorral, kerékpárral. Volt olyan nap, hogy senkivel sem sikerült szót váltani.

Egy reggel arra ébredt, nem engedelmeskedik a balfele. Nem tud felkelni az ágyból. A jobb kezével viszont nem tud fogni a törés óta. Értesíteni kellene valakit, de hogy? Tárcsázni nem tud a jobb kezével. Még ha el is érné valahogy a telefont. A gondolkozása sem akart engedelmeskedni. Rémllett, hogy jönnie kell a mosdató asszonnak. De ma vagy holnap? Neki van kulcsa, be tud jönni. Vagy nincs? Andornak, a Panni férjének biztos van. Szegényt, állandóan úzi Panni. Tedd ezt, csináld azt, már megint elfelejtetted, amit mondtam. Neki szokta kipanaszkodni magát. Úgy volt, jön a kertet felásni. Minden novemberben felásza. De mielőtt nekifogna, bejön kiönteni a lelkét. Valaki csenget? A postás? Hozza a nyugdíjat? Hányadika van ma? Panni. Most az egyszer örül neki. Szidja, szokás szerint. Nem lett volna szabad így elhanyagolnia magát. Ezúttal nem ússza meg. Ha még egyáltalán helyre jön, ide vissza már nem. Egyenesen az otthonba. Hallani hallja, válaszolni nem tud. Pedig nagyon szeretne tiltakozni.

Eta a kórházi kezelést követően, nehezen bár, de járni kezdett, a szavakat is tudta valamelyest artikulálni. Panni a szociális gondozó segítségével elintézte, hogy öregotthonba bevegyék. A Kálvárián lévőbe szeretett volna menni. Panni szerint az túl puccos neki, meg hely sincs, oda nehéz bejutni. A város másik szélén, az Acél utcába fogadták be. Sosem járt életében arra. Ha tudna jobban mozogni sem találna könnyen haza. A telet kibírta. Többen meglátogatták. Andor sokat panaszkodott a feleségére. Nem tudja, meddig bírja még mellette. Talán jobban tenné, ha ő is ideköltözne. Beszámolt arról, hogy mi mindent csinált a kertben, a ház körül. Panni is járt nála kétszer. Szokása szerint szidta. Hogy néz ki? Miért hagyja úgy el magát? Legalább fésülködne meg rendesen. Elmondta, hogy a házat meghirdették, hogy fájdalmat okozzon neki. Sajnos, még senki sem jelentkezett. A testamentumot már rég megcsináltatta, az Öcsi halála után, azzal nem volt gond. Sárkány Éva is betoppant anyák napján. Finom süteményt hozott. Felemlgette a régi szép időket, amikor gyerekként fogadott unokája volt. Szerinte nem felejtették el, többen is szeretnék meglátogatni az utcából. Sajnos a közlekedés oda körülményes.

A tavasz visszahozta Eta életkedvét. Eltervezte, hogy megszökik. Ha Ördög Ida meg tudta csinálni, ő sem hagyhatja alább. Gyakran kidöcögött a portára, hadd lássa, mennyire éberek

a kapusok. Észrevette, hogy a fiatalabbik portás, be-bevonul a belső fülkébe Katóval, a csinos ápolónővel. Meg lehet csinálni, vélte. Úgy érezte, képes lenne még a kertben elszőszmötölni. Andor megmondta, a bútorai nem kellettek senkinek, ott vannak a lakásban.

Az algói úti buszmegállóban lett figyelmes a betonon fekvő testre egy autós. A rendőrök nehezen tudták beazonosítani, semmilyen irat nem volt nála. Kora és a pongyola zsebében talált orgonavirág vezetett nyomra. Legközelebb csak az idősotthon udvarán nőnek orgonák. Ott még nem keresték, hétvége volt, azt hitték, hazavitte a rokonság. Az intézmény vezetősége elhatározta, új szabályt vezet be. A kaput zárják, minden bejövő és távozó be kell jegyezze magát egy nagy kockás füzetbe, a személyi számával együtt. Előbb nyomtatottan, olvashatóan, aztán az aláírás. Elvégre rend a lelke mindennek. Mert egy idősotthonnak is van lelke, bárki bármit mondjon.

Kántor Zsolt

A melankólia rezignációja

Kierkegaard emlékének

A part bársony árnyai között,
a vízililiom bolyhaiba gabalyodva,
hamvas csészeleveleken szövögette hálóját az est.
Majd a vízben álldogáló fűzfa gallyairól
lehullott egy harmatcsepp. S akkor hirtelen
kinyílt előtte, mint egy harmatos, étellel megtelt száj,
az ég és kiengedte hálói közül az éjszakát.
Rázúdította a sötétet az üvegházra, de túlömlött
a nyugalom a verandán, elérte a parkot, a köveket.
A dűnéket és a lankákat is leuralta, rátapadt
a sétányra, a háttámla nélküli, piros padokra.
Bevonta, mint a lakk, a derengés, az estét.

A bárányfelhők ködöt fújtak ki magukból.
Mintha kottavonalak és violinkulcsok másztak volna fel
az égre, szóközeikben galambok aludtak.
Kondenzcsíkok jelentek meg. Hogyan váltak semmivé?
Isten elkapott egy repülőgépet, mint egy legyet,
markában tartotta, majd megkönyörült.
Méz, gyanta és mohás kérgek illata szállt.

Egy kisfiú is megjelent, csúzlival célzott egy galambra.
Ladikban aludt egy kutya. De a vérszagra felébredt.